

مقایسه قابلیت کارآفرینی کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای و هنرستان های فنی و حرفه‌ای

حبیب الله حسن زاده^۱

سید جمیل احمدی^۲

چکیده

امروزه اهمیت کارآفرینی در توسعه جوامع آشکار و نقش آموزش های فنی و حرفه ای در این بخش ویژه است. استفاده کنندگان از آموزش های فنی و حرفه ای با توجه به مهارتی که ناشی از آموزش است و تجربه عملی کار را در محیط آموزشی انجام می دهند وضعیت مطلوب تری نسبت به شغل دارند. بر همین اساس هدف از انجام این پژوهش مقایسه قابلیت های کارآفرینی در بین فراگیران مراکز آموزش فنی و حرفه ای و هنرستان های فنی و حرفه ای می باشد. روش پژوهش توصیفی با رویکرد پیمایشی است که در بین جامعه آماری کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه ای و هنرستان های فنی و حرفه ای انجام گرفت. که با توجه به حجم بالای مخاطبان لذا تعداد ۳۰۰ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند که از مراکز آموزش فنی و حرفه ای ۱۵۰ نفر و از هنرستان های فنی و حرفه ای نیز ۱۵۰ نفر انتخاب شدند که جهت افزایش همگن سازی نمونه آماری از هر دو بخش در ۳ رشته آموزشی اقدام به سنجش قابلیت کارآفرینی گشت. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته می باشد که در بعد کنترل درونی، استقلال طلبی، توفیق طلبی، ریسک پذیری و خلاقیت قابلیت های کارآفرینی را سنجش نمود. داده ها در پایان با استفاده از نرم افزار SPSS در دو بخش توصیفی و استنباطی تحلیل گشت. یافته ها نشان داد که قابلیت کارآفرینی در بین هر دو گروه کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه ای و هنرستان های فنی و حرفه ای نامطلوب می باشد ولی قابلیت کارآفرینی کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه ای از هنرآموزان هنرستان های فنی و حرفه ای بیشتر است. ضعف قابلیت کارآفرینی فراگیران آموزش های مهارتی بیانگر برنامه ریزی بهتر و توجه بیشتر به تقویت مولفه های کارآفرینی در بین فراگیران این بخش می باشد. با توجه به رسالتی که آموزش های فنی و حرفه در ورود به بازار کار برای کارآموزان دارد لذا تقویت مهارت های مرتبط با کارآفرینی باید در اولویت این آموزشها قرار گیرد.

کلید واژگان: قابلیت کارآفرینی، مراکز آموزش فنی و حرفه ای، هنرستان های فنی و حرفه ای، خلاقیت، مهارت

^۱. کارشناس ارشد تکنولوژی آموزشی، رئیس اداره موسسات کارآموزی آزاد اداره کل آموزش فنی و حرفه ای استان کردستان، ۰۹۱۸۸۷۳۸۰۸۷

Email: hasanzadeh.kh@gmail.com

^۲ دانشجوی دکتری کارآفرینی، مدیر کل آموزش فنی و حرفه ای استان کردستان، ۰۹۱۲۸۱۶۰۰۳۹

Email: iranian2030@gmail.com

Compare entrepreneurial capacity of vocational training centers and vocational technical students and professional

Habibullah Hasanzadeh
Said Jamil Ahmadi

Abstract

Today revealed the importance of entrepreneurship in the development of societies and the role of vocational training in this special section. Recent use of technical and vocational training according to the skills resulting from training and practical experience doing work in the educational environment. The purpose of this study is comparison of entrepreneurial capabilities among the trainees in vocational technical training centers and vocational schools . The study is a descriptive survey among the population of students of technical institutes and professional training schools and professional and took due to the high volume so that the audience of ۳۰۰ people selected as samples springing forth from a vocational technical training centers and technical institutes and professional ۱۵۰ persons were selected And technical and vocational schools ۱۵۰ .The homogenisation of the sample from both the educational field to assess the entrepreneurial capacity was ۳. The tool is a questionnaire made by the researchers in the internal control, independence, achievement, risk-taking and creativity to measure the entrepreneurial capabilities. At the end of the data using SPSS software were analyzed in two descriptive and inferential parts. The results showed that entrepreneurial capabilities among both groups of trainees, vocational training centers and vocational technical schools is undesirable but the entrepreneurial apprentices vocational training centers of technical and vocational school teachers more. Weak entrepreneurial capacity reflects better planning skills training and entrepreneurship among learners pay more attention to the components of this section. According to the mission that vocational training is for trainees to enter the labor market the skills associated with entrepreneurship education should be the priority.

Keywords: entrepreneurial capacity, Technical and professional education centers, vocational schools, creativity, skill

مقدمه

کارآفرینی نقش کلیدی در بهبود بهره وری، افزایش فعالیت های نوآورانه و بهبود ظرفیت نوآورانه و رقابتی در سازمان ها ایفا می کند و به عنوان موضوع حائز اهمیتی مطرح می شود (مک دوگال و اویت، ۲۰۰۰). کارآفرینی از عامل های اصلی ایجاد ارزش اقتصادی و ابزاری کارآمد برای ایجاد اشتغال اثربخش و کاهش تعداد بیکاران محسوب می شود. همچنین کارآفرینی به منظور افزایش رشد اقتصادی، بهبود استانداردهای زندگی و افزایش درآمدهای مالیاتی مورد توجه سران حکومت ها و دولت ها قرار گرفته است. واژه‌ی کارآفرینی از کلمه فرانسوی *Entrepreneur* به معنای متعهد شدن نشأت گرفته و در سال ۱۸۴۸ توسط جان استوارت میل وارد زبان انگلیسی شده است (احمدپور داریانی، ۱۳۸۴). با آنکه اصطلاح کارآفرینی برای نخستین بار توسط کانتیلیون تعریف شده (کلیبی، ۱۹۷۱)، ولی شومپیتر (۱۹۳۴) کاربرد عام اصطلاح کارآفرینی در حوزه ی اقتصادی را به استوارت میل (۱۸۴۸) نسبت می دهد. میل، عمل کارآفرین را شامل: هدایت، نظارت و مخاطره پذیری دانسته است (احمدپور داریانی، ۱۳۸۴). بعد از میل، شومپیتر (۱۹۳۴) نقش نوآورانه‌ی کارآفرینی و اهمیت آن در پویایی نظام های اقتصادی را مورد توجه و تاکید قرار داده است (برومند نسب، ۱۳۸۱ به نقل از رعدی، ۱۳۸۹).

کارآفرینی موضوعی است که از اواخر قرن بیستم مود توجه محافل آموزشی کشورهای جهان قرار گرفته است. اما مهم این است که اکنون در عرصه جهانی افراد خلاق و مبتکر به عنوان کارآفرینان منشاء تحولات بزرگی در زمینه صنعتی، تربیتی و خدماتی شده اند. همچنین، چرخه های توسعه اقتصادی همواره با توسعه کارآفرینی به حرکت در می آید؛ به عبارت بهتر، کارآفرینی موتور رشد و توسعه است (شومپیتر، ۱۹۳۴ به نقل از بدری و همکاران، ۱۳۸۹).

مک کلند (۱۹۶۱) ویژگی های افراد کارآفرین را شامل انگیزه پیشرفت، ریسک پذیری، کنترل درونی، خلاقیت و استقلال طلبی می داند. بر اساس تحقیقات انجام شده، پرورش ویژگی های ذکر شده در افراد باعث تقویت قابلیت های کارآفرینی آنان می شود. برخی تحقیقات نشان می دهند که در افراد قابلیتهایی وجود دارد که پرورش این قابلیت ها موجب کارآفرینی آنان می شود. از مهمترین این ویژگی ها خلاقیت، ریسک پذیری، کنترل درونی، انگیزه پیشرفت و استقلال طلبی است. دراکر (۱۹۸۵) معتقد است که خلاقیت و نوآوری با کارآفرینی لازم و ملزوم یکدیگرند، به حدی که کارآفرینی بدون خلاقیت و نوآوری حاصلی ندارد. سولومون با بررسی ۱۵۰ کارآفرینی به این نتیجه رسید که انگیزه کارآفرینان در شروع به کار، تصمیم به خلق چیزهای نو، بدیع و متفاوت است و سود اقتصادی انگیزه و محرک اولیه رفتار کارآفرینان نبوده است. در همین ارتباط، شاین (۱۹۹۴) نیز عنوان کرده است که کارآفرینان واقعی مشاغل جدید را بیشتر به دلایل نوآوری و خلاقیت شروع می کنند تا انگیزه های اقتصادی. همچنین هوارد (۲۰۰۴) در پژوهشی تاثیر توسعه قابلیت های کارآفرینی (استقلال طلبی، ریسک پذیری، انگیزه پیشرفت، کنترل درونی و اعتماد به نفس و جسارت خلافت) را بر کارآفرینی ۴۵۰ نفر از دانش آموزان مورد بررسی قرار داد و به این نتیجه رسید که رابطه مستقیمی بین این قابلیت ها و توانایی کارآفرینی افراد وجود دارد. همچنین ریسال (۱۹۹۲) نیز در پژوهشی خلاقیت و نوآوری را موثرترین ویژگی در انجام دادن فعالیت های کارآفرینانه عنوان کرده است. در پژوهش های دیگری که در ارتباط با منبع کنترل و کارآفرینی انجام شده است، کارآفرینان دارای مرکز کنترل درونی، توصیف شده اند. احمد (۱۹۸۵) در پژوهشی نشان داد که افراد کارآفرین دارای کنترل درونی، تمایل به ریسک پذیری و انگیزه پیشرفت هستند. بررسی های انجام شده نشان می دهد، مهمترین عامل موثر در حرکت کارآفرینی از قوه به فعل و بروز روحیه کارآفرینی در جامعه، پرورش قابلیت ها و مهارت های کارآفرینی در افراد است (حسینی و حسینی، ۲۰۱۲).

پیشینه مطالعات کارآفرینی اشاره دارد که کارآفرینان دارای ویژگی ها و قابلیت های مخصوصی هستند. هر چه در این پیشینه، یک مجموعه پذیرفته شده جامع از قابلیت های کارآفرینان وجود ندارد (کروزیک و پلویس، ۲۰۱۰). برخی به ابعاد روانشناختی، چون داشتن تفکر واگرا، تفکر جانبی، تفکر مثبت و تفکر خلاق تاکید می کنند. گروهی ویژگی های جمعیت شناختی نظیر سن، جنسیت، سابقه خانوادگی و میزان تحصیلات را مهم می دانند و برخی دیگر به مجموعه ای از این ویژگی های اشاره می کنند (هوناردی، ۱۹۸۲). در مجموع ویژگی های کارآفرینان را می توان به پنج دسته اصلی شامل: ویژگی های

فردی، انگیزه ها، عوامل جمعیت شناختی، سبک های رفتاری و مهارت‌ها تقسیم کرد (احمد پورداریانی، ۲۰۰۱). پژوهش‌ها در مورد ویژگی ها و قابلیت های کارآفرینان، به وسیله افراد و گروه های زیادی صورت گرفت و هر کدام نیز به ویژگی هایی در این زمینه دست یافتند. قابلیت هایی که اغلب برای کارآفرینان ذکر شده عبارتند از: استقلال طلبی (کولینز و مور، ۱۹۶۴)، مرکز کنترل درونی (شاپیرو، ۱۹۷۵؛ بروکهایس و هوویتز، ۱۹۸۶؛ بروک هاس، ۱۹۸۰)، خلاقیت (ویلکن، ۱۹۷۹)، گرایش به خطر پذیری (بگلی و بوید، ۱۹۸۷؛ بروکهایس، ۱۹۸۰) و نیاز به موفقیت (مک کلند و بگلی، ۱۹۷۹؛ دویر و همکاران، ۲۰۱۰). کارآفرینی به عنوان یکی از عامل های مهم رشد و توسعه اقتصادی و ایجاد اشتغال به منظور حل مساله بیکاری، به افراد کارآفرین نیازمند است. همان طور که از نتیجه ی تحقیق ها بر می آید، قابلیت های کارآفرینی اغلب اکتسابی هستند؛ و با توجه به اینکه فراگیران آموزش های مهارتی یکی از اقشار مهم در توسعه جامعه و اشتغال در آن هستند لازم است که روند توسعه این بخش مورد بررسی قرار بگیرد. بر همین اساس هدف از انجام این پژوهش مقایسه قابلیت کارآفرینی در بین فراگیران مراکز آموزش فنی و حرفه ای و هنرستانهای فنی و حرفه ای می باشد.

روش بررسی

این تحقیق به لحاظ ماهیت، هدف و مسئله مورد بررسی و استفاده از نتایج آن در جهت شناسایی قابلیت های کارآفرینی از نوع توصیفی با رویکرد پیمایشی و کاربردی می باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر دانش آموزان هنرستانهای فنی و حرفه ای و کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه ای می باشد که با توجه به تعداد زیاد جامعه لذا تعداد ۳۰۰ نفر به عنوان نمونه آماری با روش نمونه گیری در دسترس از دو گروه هر کدام به تعداد ۱۵۰ نفر انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته می باشد که بر اساس پژوهش های صورت گرفته در رابطه با موضوع و مبنای نظری و تئوریک آن در ۵ بخش کنترل درونی، استقلال طلبی، توفیق طلبی، ریسک پذیری و خلاقیت تدوین گردید. جهت سنجش روایی پرسشنامه با استفاده از روایی صوری و نظر صاحب نظران موضوع (۴ نفر استاد دانشگاه و ۳ نفر کارآفرین) اقدام به تایید روایی گردید و جهت سنجش پایایی در ابتدا پرسشنامه در بین ۳۰ نفر از گروه نمونه اجرا گشت و داده ها در نرم افزار وارد شد که بر اساس آلفای کرونباخ میزان پایایی پرسشنامه ۰/۸۴ محاسبه گردید. بعد از تعیین روایی و پایایی، پرسشنامه در بین گروه نمونه اجرا گشت و در پایان داده ها در نرم افزار SPSS وارد و نتایج در دو بخش توصیفی و استنباطی مورد تحلیل قرار گرفت.

یافته ها

در بخش توصیفی وضعیت کارآموزان مشارکت کننده در فرایند پژوهش بر اساس جدول شماره ۱ بود.

جدول شماره ۱- وضعیت جمعیت شناختی مشارکت کنندگان

متغیر	آموزش دیده		وضعیت سنی			وضعیت تحصیلات (دبیرستان)		
عنوان	هنرستان	مراکز	سال ۱۵	سال ۱۶	سال ۱۷	سال ۱۸	سال اول	سال دوم
فراوانی	۱۵۰	۱۵۰	۵۳	۸۲	۱۱۵	۵۰	۷۰	۱۱۲
درصد	۵۰	۵۰	۱۷	۲۸	۳۹	۱۶	۲۴	۳۷

همانگونه که یافته ها نشان می دهد آموزش دیدگاه از دو بخش هنرستان ها و مراکز هر کدام ۵۰٪ از مشارکت کنندگان در فرایند پژوهش بوده اند. در خصوص وضعیت سنی نیز یافته ها نشان می دهد که بیشترین گروه سنی ۱۷ سال با ۳۹٪ و پایین ترین گروه مربوط به گروه سنی ۱۸ سال می باشد و در زمینه تحصیلات نیز بیشتر مشارکت کنندگان سال دوم دبیرستان با ۳۹٪ و بعد از سال سوم با ۳۷٪ و سال اول نیز با ۲۴٪ در فرایند پژوهش مشارکت داشته اند.

جدول شماره ۲- میزان قابلیت کارآفرینی در بین فراگیران هنرستان و مراکز آموزش فنی و حرفه ای

گروه هدف	شاخص / ابعاد	تعداد	میانگین	T	درجه آزادی	میانگین فرضی جامعه	سطح معنی داری
هنرستان های فنی و حرفه ای	کنترل درونی	۱۵۰	۴۰/۹۱۳۳	۲۲/۹۷۳	۱۴۹	۴۴	۰/۰۰۰
	استقلال طلبی	۱۵۰	۳۴/۱۵۳۳	۳/۵۳۳	۱۴۹	۳۶	۰/۰۰۱
	توفیق طلبی	۱۵۰	۲۳/۴۰۰	۲/۲۸۱	۱۴۹	۲۴	۰/۰۲۴
	ریسک پذیری	۱۵۰	۲۶/۵۹۳۳	۳/۷۲۳	۱۴۹	۲۸	۰/۰۰۰
	خلاقیت	۱۵۰	۳۷/۹۴۰۰	۴/۱۹۲	۱۴۹	۴۰	۰/۰۰۰
مراکز آموزش فنی و حرفه ای	کنترل درونی	۱۵۰	۴۳/۲۰۰	۲۷/۱۳۲	۱۴۹	۴۴	۰/۰۰۰
	استقلال طلبی	۱۵۰	۳۶/۶۰۰	۰/۱۴۸	۱۴۹	۳۶	۰/۸۸۲
	توفیق طلبی	۱۵۰	۲۳/۹۹۳۳	۰/۰۲۳	۱۴۹	۲۴	۰/۹۸۱
	ریسک پذیری	۱۵۰	۲۸/۱۲۶۷	۰/۳۴۶	۱۴۹	۲۸	۰/۷۳۰
	خلاقیت	۱۵۰	۳۹/۲۶۶۷	۱/۵۰۱	۱۴۹	۴۰	۰/۱۳۵

در خصوص وضعیت قابلیت کارآفرینی در بین دانش آموزان هنرستان های فنی و حرفه ای و کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه ای بر اساس آزمون تی تک نمونه ای در ابعاد کنترل درونی، استقلال طلبی، توفیق طلبی، ریسک پذیری و خلاقیت نتایج در دو بخش هنرستانها و مراکز آموزش فنی و حرفه ای با توجه به T بدست آمده و میانگین بدست آمده در بخش هنرستان ها در ابعاد کنترل درونی، استقلال طلبی، ریسک پذیری و خلاقیت ۰/۰۵ معنی دار است ($P < 0/05$) در بخش مراکز آموزش فنی و حرفه ای تنها در ابعاد کنترل درونی در سطح ۰/۰۵ معنی دار است ($P < 0/05$) که با توجه به میانگین فرضی جامعه در ابعاد مورد نظر می توان گفت که وضعیت قابلیت های کارآفرینی در تمامی ابعاد در هر دو بخش هنرستانها و مراکز آموزش فنی و حرفه ای پایین تر از میانگین فرضی جامعه است.

جدول شماره ۳- نتایج آزمون تی در خصوص رابطه بین قابلیت کارآفرینی در گروه ها (هنرستان ها و مراکز آموزش فنی و حرفه ای)

شاخص ها	وضعیت	تعداد	میانگین	T	درجه آزادی	معناداری
قابلیت کارآفرینی	هنرستان	۱۵۰	۱۲۸/۸۳۳۳	۳/۱۹۴	۲۹۸	۰/۰۰۲
	مراکز فنی و حرفه ای	۱۵۰	۱۳۵/۲۴۶۷			

با توجه به نتایج مشاهده شده در خصوص ارتباط بین قابلیت کارآفرینی در دو گروه دانش آموزان هنرستان های فنی و حرفه ای و کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه ای با توجه به شاخص T به میزان ۳/۱۹۴ و درجه آزادی ۲۹۸ معناداری آنها به ۰/۰۰۲ می باشد. ($P < 0/05$) که این امر نشان می دهد که وضعیت قابلیت کارآفرینی در بین مراکز فنی و حرفه ای بیشتر از دانش آموزان هنرستان های فنی و حرفه ای می باشد.

بحث و نتیجه گیری

در دنیای امروز به منظور حل بحران بیکاری، بر خوداشتغالی تاکید زیادی صورت می گیرد. برخی از صاحب نظران معتقدند، در کشورهای توسعه یافته، نرخ خوداشتغالی به گستره ی فعالیت کارآفرینی مربوط می شده؛ لذا بین بیکاری و کارآفرینی رابطه مشهودی دیده می شود. نتیجه تحقیق های انجام شده در ۲۳ کشور اروپایی بیانگر اثرهای کارآفرینی بر کاهش بیکاری بوده است (اودرتسچ و تورنیک، ۲۰۰۲ به نقل از رعدی، ۱۳۸۹). کارآفرینی به عنوان یکی از عامل های مهم رشد و توسعه اقتصادی به منظور حل مساله بیکاری، به افراد کارآفرین نیازمند است. نتایج بسیاری از تحقیقات بیانگر آن است که قابلیت های کارآفرینی اغلب اکتسابی اند، و در روند توسعه حال و آینده جامعه نقش مهمی ایفا می نمایند. علاوه بر اشتغال

زایی، از جمله پیامدهای مثبت قابل ملاحظه کارآفرینی می توان به توزیع متناسب درآمدها، کاهش اضطراب های اجتماعی، بهره برداری از منابع و فعال شدن آن برای توسعه کشور، بهبود کیفیت زندگی، کشف نیازها، ابداع و توسعه کالاها و خدمات جدید اشاره نمود (بهزادیان نژاد، ۱۳۸۰). تحلیل شرایط کنونی و نقاط قوت و ضعف نظام های آموزشی و مهارتی در کشور بدون توجه به بسترها و مبانی اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی نارسا خواهد بود و برای انجام این برنامه ریزی و تحلیلی از عملکردها نیاز است تا قابلیت ها بررسی گردد. مدرسه به عنوان جامعه‌ی کوچک و به دلیل حاکمیت شبکه‌ی پیچیده‌ی از تعاملات انسانی، فضای اجتماعی معینی را بوجود می آورد؛ که در رشد و پرورش همه جانبه‌ی شخصیت دانش آموز بسیار موثر است. در مقابل نیز مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای که با رویکردی عملی اقدام به ارائه آموزش های مهارتی می نماید می تواند به عنوان بخش مهمی از بروز روحیه کارآفرینی در بین فراگیران آن نقش تاثیرگذاری را ایفا نماید.

با توجه به آنچه گفته شد هدف نهایی تعلیم و تربیت ارائه برنامه و فرصت هایی است که فراگیران دانش ها، مهارت ها، توانایی ها، نگرش ها، باورها و ارزش هایی را بدست می آورند که آنها را قادر می سازد زندگی ثمربخش برای خود و دیگران بسازند. به عبارتی تعلیم و تربیت به داشتن دو مقصد اصلی مورد شناسایی قرار گرفته است: ۱- آماده کردن افراد به عنوان اعضای مولد جامعه و ۲- قادر کردن افراد در رشد قابلیت های بالقوه شخصی خویش. وسپیر (۱۹۹۳) معتقد است احتمال شکست کارآفرینانی که تنها تجربه را دارند و آموزش لازم را ندیده اند زاید است. بر عکس کارآفرینانی که هم تجربه دارند و هم آموزش دیده اند کاملاً موفق هستند (نوه ابراهیم و تندسته، ۱۳۸۷).

نتایج این پژوهش در دو بخش توصیفی و استنباطی مورد تحلیل قرار گرفت در بخش توصیفی وضعیت جمعیت شناختی مشارکت کنندگان در فرایند پژوهش مشخص گردید. بر اساس وضعیت جمعیت شناختی از بین مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای و هنرستانهای آموزش فنی و حرفه‌ای هر کدام به میزان ۵۰٪ و به تعداد ۱۵۰ نفر انتخاب شدند. در بخش تحصیلی نیز در سه بخش سال اول، دوم و سوم دبیرستان گروه نمونه انتخاب شدند. درخصوص سن مشارکت کنندگان نیز از سن ۱۵ تا ۱۸ سال در این پژوهش مشارکت داشتند.

یافته های این پژوهش نشان داد که قابلیت های کارآفرینی در بین دانش آموزان هنرستانهای فنی و حرفه‌ای و کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای در سطح پایینی قرار دارد و کسانی که مشغول به دریافت آموزش در این دو بخش می باشند از ابعاد کارآفرینی وضعیت نامطلوبی دارند.

نیاز به موفقیت (توفیق طلبی) عبارتست از تمایل به انجام کار در استانداردهای عالی جهت موفقیت در موقعیت های رقابتی (احمدپور داریانی، ۱۳۸۴). افراد توفیق طلب مایل هستند تا همواره در چالش باشند و در راه رسیدن به اهداف قابل دسترس و همچنین نسبت به عملکرد خود به بازخورد مکرر و منظم زمانی نیاز دارند. این افراد ترجیح می دهند که شخصا مسئولیت حل مشکلات، تعیین اهداف و دستیابی به آنها را از طریق تلاش شخصی خود بعهده گیرند. نتایج این پژوهش نشان می دهد که وضعیت توفیق طلبی در هر دو گروه دانش آموزان هنرستانی و کارآموزان مراکز آموزشی پایین تر از سطح میانگین می باشد.

ریسک پذیری عبارتست از پذیرش مخاطره های متعادل که می توانند از طریق تلاش های شخصی مهار شوند. هنگام در نظر گرفتن ریسک، دو عنصر در ایجاد این مفهوم نقش دارند، یکی سطح درک فرد کارآفرین از مخاطره در آغاز هر فعالیت و دیگری احتمال شکست در صورت ناموفق بودن آن فعالیت است (بروکهاوس، ۱۹۸۰ به نقل از احمدپور داریانی، ۱۳۸۴). وضعیت ریسک پذیری در بین دانش آموزان هنرستانی پایین تر از مهارت آموزان مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای می باشد شاید بتوان دلیل این امر را وضعیت مطلوبتر انجام کار عملی در بین کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای دانست. چون در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای تجهیزات مناسب تر و فرایند استانداردهای آموزشی آن بیشتر عملی می باشد و به صورت تخصصی اقدام به آموزش حرفه‌ها می گردد این وضعیت می تواند ناشی از این وضعیت باشد.

مک کله لند و همکاران (۱۹۵۷) معتقدند که افرادی که دارای نیاز به توفیق بالا هستند به توانایی خود برای تحت کنترل درآوردن نتایج تلاش‌هایشان اعتقاد داشتند، هورنادی (۱۹۷۱) معتقد است که کارآفرینان موفق، دارای تمایل به مرکز کنترل درونی بالا هستند. مطالعات طولی آندریسانی و نستیل (۱۹۷۶) نشان می‌دهد که آنها که مرکز کنترل درونی داشتند موفقیت شغلی بهتری نسبت به سایر افراد دارند (احمدپور داریانی، ۱۳۸۴). نتایج این پژوهش نشان داد که وضعیت کنترل درونی در بین دانش آموزان هنرستان های فنی و حرفه ای پایین تر از کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه ای می باشد. هر چند در هر دو گروه وضعیت کنترل درونی پایین تر از میانگین می باشد اما در کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه ای این گرایش بیشتر به میانگین نزدیک می باشد.

نیاز به استقلال به عنوان یک نیروی برانگیزاننده مورد تاکید واقع شده است. در واقع نیاز به استقلال را می توان کنترل داشتن بر سرنوشت خویش، کاری را برای خود انجام دادن و آقای خودبودن تعریف کرد. به عبارتی نیاز به استقلال همان چیزی است که روان شناسان آن را سلطه جویی درونی می نامند. سلطه جویی درونی آن است که فرد احساس کند شخصا بر سرنوشت خویش احاطه دارد (احمد پور داریانی، ۱۳۸۴). در واقع نیاز به استقلال عاملی است که سبب می شود تا کارآفرینان به اهداف و رویاهای خود دست یابند. جنیگز و همکاران (۱۹۹۴) معتقدند که بیشتر کارآفرینان ساعات زیادی را در روز مک کله لند (۱۹۹۶) مهمترین ویژگی کارآفرینان را استقلال طلبی می دانند. وضعیت استقلال طلبی در دانش آموزان پایین تر از کارآموزان مهارتی می باشد و میانگین استقلال طلبی در بین کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه ای مطلوب و در سطح میانگین قرار دارد.

خلاقیت را شاید بتوان مهمترین ویژگی کارآفرینان به شمار آورد. افراد کارآفرین علاقمند به ایجاد نوآوری و خلق مواردی جدید هستند و کسانی که بیشتر با این رویکرد رفتار کرده اند احتمال گرایش به سمت کارآفرینی را بیشتر از خود نشان داده اند. پژوهش های دراگر (۱۹۸۵)، شاین (۱۹۹۴)، پوستیگو (۲۰۰۲) و بدری و همکاران (۱۳۸۸) خلاقیت را به عنوان مهمترین ویژگی کارآفرینان عنوان می کنند. پیتز دراگر (۱۹۸۵) وجود نوآوری در کارآفرینی را به قدری ضروری می داند که معتقد است کارآفرینی بدون آن وجود ندارد. خلاقیت بدون وجود نوآوری نیز حاصل نمی گردد (فرای، ۱۹۹۳) به نقل از احمدپور داریانی، (۱۳۸۴). وضعیت خلاقیت در بین کارآموزان مراکز مهارتی فنی و حرفه ای مطلوبتر از دانش آموزان هنرستانی می باشد.

نتایج در کل بیانگر آن است که قابلیت های کارآفرینی در بین کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه ای مطلوبیت بیشتری نسبت به هنرستان های آموزش و پرورش دارد. وجود تجهیزات و ارتباط عملی تر در مراکز آموزش فنی و حرفه ای می تواند دلیلی بر این یافته ها باشد. به عبارتی دیگر در هنرستانهای آموزش و پرورش دروس نظری و عملی توامان بوده و ارائه آموزش طولانی مدت می باشد اما در مراکز آموزش فنی و حرفه ای آموزش حرفه ها بیشتر به صورت عملی ارائه می گردد زمان کوتاه مدت تر می باشد و تجهیزات متناسب با حرفه ارائه شده می باشد و همچنین در پژوهش های صورت گرفته تناسب متوسط بین آموزش فنی و حرفه ای با اهداف کارآفرینی مشخص شده است (شیروانی، ۱۳۸۵؛ پاسبان، ۱۳۸۵؛ نیکخو، ۱۳۸۶؛ هنان، ۲۰۰۳).

در زمینه دلایل پایین بودن قابلیت های کارآفرینی در بین دانش آموزان هنرستان های آموزش و پرورش و کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه ای نبود ارتباط آموزش ها با نیاز بازار کار، نبود برنامه های آموزشی متناسب با ارتقای کارآفرینی می تواند از عوامل تاثیرگذار باشند. ضعف ارائه آموزش های کارآفرینی در هر دو بخش نیز از ابعاد دیگری هستند که منجر به پایین بودن قابلیت های کارآفرینی گردیده است. کارآفرینی با آموزش محقق خواهد شد و بسیاری از پژوهش ها بر اثربخشی آموزش کارآفرینی بر ارتقای روحیه کارآفرینی تاکید دارند. نتایج پژوهش های لوئیس و همکاران (۲۰۰۰) و وان پراگ و ورسلوت (۲۰۰۷) و نتایج پژوهش انت وسیل (۲۰۰۲) و تیمنز و اسپینلی (۲۰۰۷) نشان دادند که آموزش، عامل اصلی توسعه کارآفرینی است، و برای کارآفرین شدن ابتدا باید دانش لازم را در این زمینه به افراد منتقل نمود.

منابع

- احمدپور داریان، محمود (۱۳۸۴). کارآفرینی: تعاریف، نظریات و الگوها، تهران، انتشارات پردیس
- بدری، احسان؛ لیاقتدار، محمد جواد؛ عابدی، محمد رضا؛ جعفری، ابراهیم (۱۳۸۵). بررسی قابلیت های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه اصفهان، پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، دوره ۱۲، شماره ۲ (۴۰)
- بهزادیان نژاد، قربان (۱۳۸۳). ضرورت توجه به کارآفرینی و فناوریهای پیشرفته، مجموعه مقالات کارآفرینی و فن آوری پیشرفته
- پاسبان، محمد (۱۳۸۵). راهکارهای افزایش انگیزش مدیران صنایع برای مشارکت در امر آموزش های فنی و حرفه ای، طرح پژوهشی، اداره کل آموزش فنی و حرفه ای استان آذربایجان شرقی
- شیروانی، علیرضا (۱۳۸۵). بررسی عوامل موثر بر جذب جوانان ۱۸ تا ۲۸ سال استان اصفهان جهت فراگیری آموزش های فنی و حرفه ای و ارائه راهکار بهبود در جذب، طرح پژوهشی، اداره کل آموزش فنی و حرفه ای استان اصفهان
- نوه ابراهیم، عبدالرحیم؛ تندسته، اشکان (۱۳۸۷). مطالعه شاخص های کارآفرینی در بین دانش آموزان سال آخر سه شاخه نظری، فنی و حرفه ای و کاردانش (مدارس متوسطه شهرستان گرمسار). فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی، سال دوم، شماره ۲
- نیکخو، غلام حیدر (۱۳۸۶). ارزشیابی کمی و کیفی دوره های آموزش فنی و حرفه ای غیر رسمی از دیدگاه مدیران، مربیان، کارشناسان آموزشی و کارآموزان اداره کل آموزش های فنی و حرفه ای استان آذربایجان شرقی در سال ۱۳۸۶-۱۳۸۵، طرح پژوهشی، اداره کل آموزش فنی و حرفه ای استان آذربایجان شرقی
- هو، وین؛ میسکل، سیسیل. ج (۲۰۰۴). تئوری، تحقیق و عمل در مدیریت آموزشی، ترجمه میر محمد سید عباس زاده (۱۳۸۶). ارومیه: دانشگاه ارومیه
- Drucker, P. (۱۹۸۵), *Innovation and Entrepreneurship*, New York: Harper Collins.
- Drucker, Peter. F. (۱۹۸۴). "Our Entrepreneurial economy". *Harvard business Review*.
- Heinoneh, J., & Korvela, K. (۲۰۰۳). How about measuring Entrepreneurshi, small business institute, Turku school of Economics and business administration. <http://www.Tukkk.fi/pki>.
- Hornaday, J. (۱۹۸۲). Research about living entrepreneurs. In C. A. Kent, D. L. Sexton & K.
- Hosaini, R & Hosaini, E. (۲۰۱۲). Entrepreneurship education: a new approach to solve the employment problem of graduates in agriculture, National conference on entrepreneurship and management of knowledge based business.
- Kruzic, D., Pavic, I. (۲۰۱۰). Students' Entrepreneurial Characteristics: Empirical Evidence from Croatia, *The Business Review*, Cambridge, ۱۴(۲), ۲۱۶-۲۲۱.
- Luis, M.; Martines, R.; peter, R. W.; Gerristen, Ramon cuevas & Jesus Rosccles, A. (۲۰۰۶). Or rotating Principles of Sustainable Development in Research and Education in Western Mexico. *The Journal of Cleaner Production*, ۱۴ (۹-۱۱): ۱۰۰۳-۱۰۰۹.
- Mc Clelland, D. (۱۹۶۱). *The Achieving Society*; Princeton: NJ, Van No strand
- McClelland, D. (۱۹۶۲). Business Drive and National Achievement. *Harvard Business Review*, No. ۴۰
- McDougall, P.P. Oviatt, B.M. (۲۰۰۰). International entrepreneurship: the intersection of two research path, *Academy of Management Journal*, ۴۳(۵), ۹۰۲.
- Nijboer, J., (۲۰۰۶). "Cultural entrepreneurship in libraries", *New Library World*, ۱۰۷(۹-۱۰), ۴۳۴ - ۴۴۳.
- Postage, S. (۲۰۰۲). "Entrepreneurship Education in Argentina: The Case of Santander's University"; In Proceedings of the Conference Entitled, *The Internationalizing in Entrepreneurship Education and Training*; Malaysia
- Schein. E. H. (۱۹۹۴). "Entrepreneurs: What They're Really Like"; *Vocational Education Journal*, ۶۴, ۸۰, ۴۲-۴۴.
- Schumpeter, J. (۲۰۰۶). *Management and organizational Behavior*, ۵th ed, Pitman, ۳۴۱
- Shaver, H. G., & Scott, L. R. (۱۹۹۱). *Person, Process, Choice: The Psychology of new Venture Creation*. *Entrepreneurship Theory and Practice*, ۱۶ (winter): ۲۳-۵۴
- Vesper, K. (۱۹۸۲). *Introduction and Summary of Entrepreneurship Research*. New York: Ballinger.